

PRAKTICKÉ PŘÍPADY.

Zavázal-li se nebo připověděl-li něco nesvéprávný a nabytl-li svéprávnosti dříve nežli zástupce (soud) smlouvu schválil (§ 865 druhá věta obč. zák.), jest na něm, by dal na jevo, a to výslovně neb konkludentním činem, zda ve smlouvě setrvává, čili nic, při čemž není vázán lhůtou §u 862 obč. zák. Druhé straně jest ovšem volno, aby určila svéprávnosti nabyvšímu přiměřenou lhůtu k vyjádření.

V praxi Nejvyššího soudu rozcházela se mínění v otázce, do jaké doby jest vázán smlouvou ten, kdo uzavřel smlouvu s nesvéprávným (§ 865 druhá věta obč. zák.), tohoto zavazující, jenž nabytl svéprávnosti před schválením smlouvy. Kdežto jedni ukládali svéprávnosti nabyvšímu, by dal na jevo ve lhůtě § 862 obč. zák., že ve smlouvě setrvává, měli druzí za to, že není vázán touto lhůtou. Přikázal proto první president nejvyššího soudu spornou otázku plenárnímu senátu, jenž ji rozřešil, jak shora uvedeno.

D ů v o d y: Právní otázka, o niž tu jde, není upravena zákonem. Dlužno se proto poohlédnouti po předpisech obdobných (§ 7 obč. zák.) a tu v úvahu přichází jednak předpis § 862 obč. zák. o nabídce a jejím přijetí, jednak předpis § 865 obč. zák., pokud jedná o uzavření smlouvy, ukládající nesvéprávnému závazek. Mínění, opírající se o předpis § 862 obč. zák., tvrdí, že dokud smlouva nebyla příslušnými činiteli schválena, nabídka nebyla přijata, že tu na straně nabídku přijímající vystupuje vlastně více osob (nesvéprávný, jeho zástupce, po případě i soud) a že teprve projevem všech těchto činitelů jest smlouva hotova, a vyvozuje z toho, že odpadne-li nabytím svéprávnosti spolupůsobení zástupce (soudu), musí svéprávnosti nabyvší, ježto nabídka dosud nebyla přijata, dáti na jevo ve lhůtě § 862 obč. zák., že ve smlouvě setrvává. Názoru tomu nelze přisvěčiti. Náležitosti platné smlouvy, není-li jedna ze smluvních stran svéprávnou, upraveny jsou zvláštním ustanovením § 865 obč. zák. Zákon tu rozeznává, je-li strana úplně nezpůsobilá k právním činům (§ 865 první věta) nebo je-li pouze ve svéprávnosti obmezena (§ 865 druhá věta). Přijme-li osoba docela nezpůsobilá k právním činům připověď jí učiněnou nebo připoví-li sama něco, nevzniká smlouva vůbec, takové ujednání jest absolutně neplatné. Stranu ve své svéprávnosti omezenou chce sice zákon chrániti, by neujednávala smluv jí škodlivých, nechce jí však prostým prohlášením

jejich ujednání za neplatné odepřítí výhody z takových právních jednání, jsou-li hospodářsky prospěšny nebo jinak k jejímu dobru. Tohoto účelu dosahuje zákon tím, že prohlašuje vzájemné smlouvy s takovou stranou jen za relativně neplatné, totiž za závazné pro stranu svéprávnou, kdežto závaznost pro stranu nesvéprávnou činí závislou na schválení smlouvy zákonným zástupcem nebo ochrančím soudem. Zákon předpokládá, že strana nesvéprávná přijala nabídku ku vzájemné smlouvě, učiněnou jí stranou svéprávnou (»jestliže však se sami z a v a z u j í nebo něco p ř i p o v í d a j í« «wenn sie aber eine damit verknüpfte Last ü b e r n e h m e n oder selbst etwas v e r s p r e c h e n»). Pro přijetí nabídky stranou nesvéprávnou platí ovšem § 862 obč. zák. Nepřijme-li nabídku, jest svéprávná strana volná, přijme-li ji však, jest tato vázána, dokud zákonný zástupce nebo soud se neprohlásil o schválení smlouvy. Podkladem a důvodem závaznosti strany svéprávné jest tudíž smlouva se stranou nesvéprávnou. Že i zákon pokládá ujednání stran již za smlouvu, pro to svědčí jeho znění v § 865 obč. zák. Praví se tam, že »s m l o u v a taková jest zpravidla platna pouze tehdy, schválí-li ji . . . zástupce nebo také soud (hängt die Gültigkeit d e s V e r t r a g e s . . . von der Einwilligung des Vertreters oder zugleich des Gerichtes ab)«. Nelze tedy nikterak ze zákona vyvoditi, že by tu byla pouhá nabídka, jejíž přijetí by záviselo na vůli všech činitelů v úvalu přicházejících.

Těž převážná část literatury (srovnej: Unger v Grünhutově časopise sv. I. str. 366 násl. Krasnopolsi str. 88, 89, Hasenöhr I. str. 396, Tilsch, Občanské právo, str. 162, Mayr, Občanské právo, II., str. 46, Ehrenzweig, str. 128 násl.) stojí na témže stanovisku, totiž že smlouva vzniká již srovnalou vůlí strany svéprávné a strany nesvéprávné (ve své svéprávnosti obmezené), že však platnost její zůstává nerozhodnuta, dokud zákonný zástupce nebo soud nerozhodne, má-li smlouva trvati čili nic, čili že smlouvu jest pokládati za uzavřenou pod právní podmínkou, že se jí dostane potřebného schválení, takže smlouva stane se schválením právně účinnou již od doby, kdy byla ujednána (ex tunc). Vyskytuje se sice v literatuře (srovnej Till v Grünhutově časopise sv. 40, str. 217 násl.) též názor, že t. zv. negotium claudicans jest nicotné pro nedostatek způsobilosti jedné strany se zavázati a že projev strany svéprávné, kterým dává souhlas ke smlouvě, lze pokládati jen za nabídku ke smlouvě, že smlouva vznikne teprve schválením se strany zákonného zástupce nebo poručenského soudu, a tudíž teprve od té doby (ex nunc) stává se právně účinnou. Leč tento názor přehlíží, že zákon předpokládá, že strana

svéprávná dohodla se na smlouvě se stranou částečně k právním činům nezpůsobilou, a že tato přijala nabídku strany svéprávné, a že činí nikoliv vznik, nýbrž platnost smlouvy závislým na schválení zákonným zástupcem nebo poručenským soudem.

Pakli tu ale, jak dovozeno, není více pouhé nabídky, nelze použití ustanovení § 862 obč. zák., a nelze obmezovati stranu svéprávnosti nabyvší, na niž přešla moc, rozhodovati o tom, má-li smlouva, již ujednala v době své nesvéprávnosti, býti platnou čili nic, by v krátké lhůtě § 862 obč. zák. dala na jevo, že ve smlouvě setrvává. Jde nyní o to, do kdy může tak učiniti. Ze zákona nelze nikterak vyvoditi, že by svéprávnosti nabyvší byl bez dalšího vázán nějakou lhůtou. Dlužno proto míti v zásadě za to, že může smlouvu schváliti bez časového obmezení. Jest sice pravda, že tím vzniká stav právní nejistoty, leč strana svéprávná má možnost, by přiměla stranu svéprávnosti nabyvší ku včasnému vyjádření se. A tu dlužno vycházeti z ustanovení § 865 obč. zák., jež má na zřeteli zájem osoby nephlocenné svéprávnímu smluvníku, jež nemá patřičného hospodářského rozhledu a lehko by mohla utrpěti újmu na majetku. Proto dává jí k ruce zástupce a soud, již mají o to dbáti, by od chráněnce škodu odvrátili. A což když tito ochranní činitelé, aniž by byli do věci zasáhli, odpadnou tím, že nesvéprávný nabude svéprávnosti. Pak stává se on nástupcem svých dosavadních ochránců, sám musí míti na paměti své zájmy a jest mu proto zkoumati, zda tehdy smlouvu neuzavřel snad z mladické nerozvážnosti či duševní zaostalosti. Tím nabývá ovšem vůči druhé straně jakéhosi přednostního postavení, zákonná ochrana zaniklá nabytím svéprávnosti zanechává tu ještě svůj odlesk, avšak druhá strana má prostředky, by rozhodnutí jeho uspíšila a učinila tak konec právní nejistotě. Postavení osoby svéprávnosti nabyvší jest tak obdobné postavení zástupce a soudu za její nesvéprávnosti, že se přímo vnucuje, použití tu obdoby § 865 obč. zák. poslední věty. Zákon praví ovšem, že smluvník svéprávný může žádati za přiměřenou lhůtu k prohlášení, ač i tu část literatury (srovnej Ehrenzweig II., str. 129, pozn. 45) přiznává přímo jemu právo lhůtu stanoviti. Leč není závady, by smluvník svéprávný určil svéprávnosti nabyvšímu přiměřenou lhůtu sám. Není jednak toho, na kom by mohl o určení žádati, soud nepřichází již v úvahu, a svéprávnosti nabyvší vystupuje nadále jako rovnocenný činitel a nelze s žádného hlediska odůvodniti, proč by svéprávný neměl určití nyní lhůtu přímo jemu.

Pokud jde o přiměřenost lhůty, stíhá ovšem risiko, že lhůta nebude uznána přiměřenou, smluvníka lhůtu poskytujícího,

než toto nebezpečí stíhá strany i v případech jiných, na př. v § 918 obč. zák. čl. 356 obch. zák. Rozumí se samo sebou, že tu není povinnosti, nýbrž jen oprávnění dáti lhůtu k vyjádření a že strana dá lhůtu jen, když jí na tom záleží, aby byla odstraněna nejistota, zda smlouva platí, čili nic.

Že strana svéprávnosti nabyvší může dáti na jevo své setrvání ve smlouvě i činem konkludentním, netřeba vzhledem k § 863 obč. zák. blíže odůvodňovati.

Plenární usnesení ze dne 12. února 1924, číslo pres. 796/23.

Rozhodovati o podmíněném odsouzení povolán jest soud první stolice (v porotním řízení soudní dvůr porotní) i tehda, když teprve nálezem opravné stolice vzešla nutnost, aby o podmíněném odsouzení bylo uvažováno nebo znovu uvažováno.

Praxe Nejvyššího soudu není za jedno v otázce, kdo povolán jest rozhodovati o podmíněném odsouzení, byl-li teprve zrušovacím soudem vydán nález odsuzující nebo trest snížen na míru, při níž podmíněné odsouzení může vůbec přicházeti v úvahu. V jedněch nálezech rozhodnuto zrušovacím soudem i o podmíněném odsouzení, v jiných ponecháno toto rozhodnutí soudu první stolice.

Učiněn proto k příkazu ministerstva spravedlnosti generální prokuraturou námět, by otázka byla předložena plenárnímu senátu Nejvyššího soudu.

Plenární senát zodpověděl otázku shora uvedenou právní zásadou.

D ů v o d y :

Podle § 7 (1) zákona ze dne 17. října 1919, čís. 562 sb. z. a n. o podmíněném odsouzení a podmíněném propuštění: »O podmíněném odsouzení rozhoduje soud první stolice, v porotním řízení soudní dvůr porotní.«

Mohlo by se zdáti, že v tomto ustanovení má býti zdůrazněno, že o podmíněném odsouzení rozhoduje soud. Oporu pro tento výklad skýtalo by na prvý pohled porovnání § 7 (1) v § 12 (1) zákona, podle něhož o podmíněném propuštění nerozhoduje soud, nýbrž komise pro podmíněné propuštění z trestu.